

Érzelmek labirintusa (Greco Krisztián: Vera)

Tartalomjegyzék

I.	Előszó.....	1
II.	Vera jelleme:	3
1.	Sári és Vera viszonya	4
2.	Szüleivel való kapcsolata	6
3.	Vera nagy szerelme	8
4.	Késő gyermekkor és korai kamaszkodás	9
III.	Szülők jelleme.....	11
1.	Családtörténet.....	11
2.	Tátrai Gábor alkoholizmusa.....	12
3.	Sári szülei	12
IV.	Beavatástörténet.....	13
V.	Korrajz.....	15
VI.	Jelmezbál	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
VII.	Irodalomjegyzék	20

I. Előszó

Kutatásunk legfőbb célja Grecsó Krisztián Vera című regényének komplex cselekményhálózatának megfejtése, a családon belüli titkok feltárása.

A történet főhőse, Vera, egy 11-12 éves kislány, aki elől származását titkolják nevelőszülei. Idővel fény derül a hazugságokra, megismerjük a halottnak hitt nagyszülőket, az osztálytársak, iskolatársak gúnyos magatartását.

Grecsó Krisztián, a mű írója, egyik interjújában fogalmazta meg, mi motiválta a könyv megírásában. Szerettek volna örökbefogadni egy gyermeket a feleségével, ezért részt vettek egy négy napos tanfolyamon, amelynek élményéből született meg a regény alapötlete.¹ Később azonban kiderült az író betegsége, ami által elhúzódott az örökbefogadás folyamata.

A könyv elolvasása után felvázoltuk a főbb gondolatokat a cselekmény kapcsán. Ezekhez kapcsolódóan kerestünk más könyveket is, amelyek hasonló eszméket dolgoztak fel, majd ezekkel összehasonlítva elkészítettünk egy elsődleges prezentációt az átláthatóbbság érdekében. Ezután újra elolvastuk a regényt, ezúttal jobban odafigyelve a tettek mögötti indítékokra. Kiemeltük a fontos mozzanatokat, majd ezeket figyelembe véve építettük fel kutatásunk bemutatását. Ennek folyamatában vizsgáltuk a regény szerkezetének strukturális elemzését, a szereplők életkori sajátosságainak pszichológiai olvasatát, a családtörténet szociológiai értelmezését, a nyolcvanas évek és diktatúra politikai hátterét.

II. Vera jelleme:

Vera jellemének kialakulásában fontos szerepet játszanak úgy a külső, mint a belső tényezők. Fiatal kora miatt könnyen befolyásolható, megvehető a bizalma. Az 1980-as évek közhangulata meglátszik a lány viselkedésén, főként szülei, de más felnőttek példája miatt. A szülők nehéz terhet cipelnek a vállukon származásuk által, amelyet csak fokozni tud Vera örökbefogadásának ténye. A kommunizmus egyik velejárója volt a megtagadott valóság jelensége: egyeseket méltánytalanul mindenfajta előnyökhöz juttattak, ezt mindenki tudomásul vette, de ugyanakkor mindenki tagadta. A kor paradoxonja az volt, hogy a kommunizmus

¹ <https://magyarnarancs.hu/konyv/elengedtem-a-kudarcot-117845>

egyenlőséget hirdetett, de tulajdonképpen a történelem legegyenlőtlenebb korszaka volt. A regényben ennek kiemelkedő példája a lovastorna edző, ugyanakkor Veráék tanítónénije is egyaránt. Ők kivételeztek Sárival, amiért Béla bácsi az volt aki. Az edző elnézte a szabálytalan lovaglódresszt, míg a tanítónő enyhébb büntetést, vagy akár csak egy intővel büntette a kislányt.

1. Sári és Vera viszonya

Vera és Sári szülei régóta családi barátok, kiskoruktól együtt nevelkedett a két kislány. Közeli viszonyt ápoltak egymással, összhangot alkottak. Természetesnek vették ezt a barátságot, elszakíthatatlannak, megbonthatatlannak gondolták a kettejük közti köteléket, mintha már testvérek lennének. Szüleik sokat jártak egymáshoz, gondosan ápolták a családok közti viszonyt.

Sári apjának, Béla bácsinak, a születésnapjára ünnepségen nagy fordulatot vesz a két lány kapcsolata. Sári megváltozik, felnőttesen viselkedik. Nem szeretné, ha Vera a babáival játszana, sőt még a társasjátékokkal sem szeretne foglalkozni. Anyját imitálva társalogni próbál a felnőttekkel, édesanyját követve befurakodik a beszélgetésekbe². Verának ez nem tetszik, furcsának gondolja ezt a viselkedést. Felfigyel barátnője feltűnő ruhájára, már azt sem találja szépnek. Vera meggondolatlanul, ösztönszerűen negatív kritikával illeti Sári tettét viselkedését, majd észhez térve gyorsan visszavonja megjegyzését. Ekkor találkozik a lengyel származású Józeffel, aki egy pillantásával elnyerte Vera érdeklődését. Éppen jókor érkezett, hiszen Vera már nagyon magányosan érezte magát, egyedül a társaságban.³ A fiúval sétálni indulnak, ahová - bármi történt is - Vera magával hívja Sárit, de az sziszegve válaszol.

Sári nem lép ki színészkedéséből, tárgyilagosan közli legjobb barátnőjével a torta érkezését. Egy átlagos gyerek izgatottan várja az édességet, mégis a Gervai lány teherként éli meg a desszert érkezését. Az étkezésnél próbál úrinő maradni, de végül a gyermeki énjét utat

² „Sári ettől kezdve úgy nevet a buliban, mint az anyukája, és mindig ott akar lenni, ahol a felnőttek” - a könyv 16. oldala

³ „Szomorú vagy?» kérdezi József.

»Csak egyedül.«

»Ekkora buliban?»

Vera bólint” - a könyv 21. oldala

tör magának, kézzel lapátolja a tortát. A hangulat feloldódik a fiatalok között, az olvadt tejszínhabbal dobálóznak, elfeledkezve a komor valóságról.

Vera és Sári kapcsolatában fontos szerepet vállalnak a gyermeki csínytevések. Az iskolában sokan irigyelik barátságukat, az önfeledt szórakozást. Ellenben a tetteik sokszor bántóak társaik számára, hiszen őket csúfolták, nevették ki. Az iskola első napján Sári egyik iskolatársuk úttörő egyenruháját veszi alapul az újabb viccéhez. Verának súg valamit, kacsint mire az is nevetni kezd. Vera tudja, hogy nem szabadna, mégis jól esik barátnőjével kacagni.

Kapcsolatukban nagy fordulópontot jelentett a lengyel fiú érkezése. Sári kifejezetten keresi az ifjú figyelmét, amit Vera előzőleg már megkapott a születésnap ünnepségen. A Gervai lányt ez nagyon zavarja, mindent megtesz saját maga fényezése érdekében, még a legjobb barátnője becsületét is sárba tiporja. Folyamatos affektálása⁴, magamutogatása és gyors jellemváltozása a Verával való barátságának romlásához vezet. Minél jobban akarja a fiú bizalmát, annál inkább keresztbe tesz magának, egyre jobban Vera karjaiba taszítja Józefet.

Rivalizálásuk kiterjed az osztályközösségekre is. Sári bosszúból padtársat cserél, Vera az addig gusztustalannak, hagymaszagúnak vélt Jakab mellett talál üres helyet. A lány rájön, vannak olyan helyzetek, amikhez türelem, elfogadás szükséges⁵. Bizalmas, védelmező kapcsolatot alakít ki új padtársával, így szembe mer szállni az elnyomó Sárral. Vera kivételezettként tekint Sárira, a lány minden megnyilvánulását negatívabbként állítja be. Sári folyamatos ellenszenves, lázító viselkedése Verát is konfrontáló viselkedésre ösztönzi, bosszúhadjáratot indít volt barátnője ellen. Ennek legkiemelkedőbb példája Vera dresszlopása, amikor a verseny kezdetekor Vera eltulajdonítja Sári új, csinos, szabálytalan lovaglódresszét. A következményeket ismerve, emelt fővel viseli kizárást, de megbánás nélkül túri Sári további megaláztatásait. Az osztályukat Vera ellen toborozza, „kivégzőosztagot” alkot az osztálytársakból. Vera sem ül tétlenül, visszavág, tettei és szavai magabiztosságot sugallnak, míg gondolatai ennek hiányára utalnak. A két lány közti rivalizálásból harag, majd gyűlölet bontakozik ki.⁶

⁴ „Sári teszi magát, dobálja a haját, és Józefet nézi. Vera unja már, borzalmas, ahogy a barátnője affektál, ez már kellemetlen (...)” – a könyv 62. oldala

⁵ „Azelőtt, amikor még más ember volt, kiborult volna ezen, Most elmosolyodik, és leül Jakab mellé. Hagymaszaga van, de meg lehet szokni. Furcsa az egész, szinte lehetetlen, hogy így megváltozott a dolgok súlya, jelentősége.(...) Érdemtelen apróságok ezek.” – a regény 113. oldala

⁶ „(...) ő legszívesebben megölné Sárít” – a könyv 131. oldala

Sári egyik leggonoszabb mondata volt, amikor azt állította, „Neked a mamád nem is a mamád! ”. Verában kétely támad, önkívületi állapotba kerül. Sokat gondolkodik, magaviselete változik, lóg az iskolából, lovaglódzészról. Idővel elhiszi a mondat valóságát a visszatérő álma miatt, felfigyel Sári és édesanyja közti hasonlóságokra, minden mozdulatuk, még a nevetésük is ugyanolyan.⁷ Ezzel szemben Vera és az anyja közt csupán különbségeket vél felfedezni. Ellenkezik saját magával, szeretné elfelejteni, hazugságnak venni a tényt, de nem jár sikerrel, újra és újra jelentkezik a gondolat. Nem bírja tovább, rákérdez szüleinél, akik hazugnak állítják be Sárit, de közben furdalja a kíváncsiság továbbra is. Közben elszólt mondattöredékekkel találja szemben magát, majd végül József mondja el neki az igazságot. Ennek következtében a szülei elmesélnék mindent, így megismerheti halottnak hitt nagyszüleit. Sárival tisztázódik kapcsolatuk rokoni szála, hiszen a két apa fogadott testvérek. Helyreáll barátságuk, viselkedésük megváltozik, kedvesebbek, odaadóbbak egymáshoz, testvérkapcsolatot alakítanak ki.

2. Szüleivel való kapcsolata

A szülők egy ideális családmódellet tartanak szem előtt és szeretnék aszerint alakítani az életüket. Ennek elérését hátráltatják a családon belüli hazugságok, melyek eltitkolásával próbálják megvédeni a család jó hírnevét. Abban az időben rengeteg tabu^o létezett, mint például a Tátrai család esetében a zsidó származás és az örökbefogadás. A szülők küzdenek azért, hogy a lányt ne érje negatív megkülönböztetés származása miatt. Vera gödörbe esését követően, mentő viszi haza a kislányt, a szülők ingerültekké, idegesekké válnak, félnek, nehogy szóljanak bármit is a szomszédok.⁸ Vera nem érti a helyzetet, megsemmisülten éli át a szülei támadásait.

Különbséget találunk a két szülő nevelési stílusában is. Mivel Vera örökbefogadott gyermek, az anya jobban félti, még kislánynak tekinti, nem engedi egyedül hazamenni az iskolából sem. Verát ez zavarja, hiszen osztálytársai már rég megkapták ezt a bizalmat. Negyedik osztályosan apjától kapja legelső házkulcsát. A lány össze van zavarodva, ha ő még

⁷ „(...) a volt barátnője tiszta anyja. Nemcsak külsőre, de a mozdulatai is. Ahogy a cipőjét köti, egyenes lábbal. Nincs másik gyerek, aki így csinálná. (...) hát az tiszta Sára néni!” – a könyv 130. oldala

⁸ „»Mit gondolnak rólunk a szomszédok? «, harsogja a mama, »a társasház összes ablaka világított, kint álltak a népek, lejöttek a lépcsőházból, mindenki minket nézett! «” – a könyv 75. oldala

kislány, miért kaphat kulcsot. Eddig ebben a tudatban volt, de ez a gesztus felfordította a gondolkodását.

Vera anyjával mély kötődést alakít ki, személyében talál megnyugvást. Az anya gyermeke szemében ideális anyaképet alkot.⁹ Vera élete fordulóponthoz ér, ennek következtében a lány megváltozik hozzáállása a szüleihez. Benne marad a régi ragaszkodás, vágyakozás, hogy megossza kétségeit anyjával, de már nem annyira könnyű, nem tudja, hogyan fogalmazza meg érzéseit.¹⁰ Az anya észleli a változást, elzárkózást, mégis türelmet tanúsít lánya felé. Társaságban nem szégyeníti meg, apró gesztusokkal jelzi, a lány viselkedésének lesznek még következményei.¹¹ Olyan mélyen, és annyira erősen kapcsolódik anya és lánya, hogy szavakra sincs szükség ahhoz, hogy megértsék egymást. Sári valóságközlése után is próbálja fenttartani az illúziót, hogy Vera nem örökbefogadott, amivel csak még jobban összezavarja a lányt. Hazugnak állítja be lánya legjobb barátnőjét, megvédve saját illúzióját, de lerombolva Vera valóságképét. Mikor belátja az anya is, hogy nincs amiért tovább titkolózni, Verát kedvenc ételeivel kényezteti, könnyebbé téve saját magának és lányának az igazság elfogadását.¹²

A cselekményben aggódó, szerető szülőként ismerjük meg. Vera igazi cinkostársává válik apjával szemben, titokban segíti a Józeffel való kapcsolatában is, mindeközben azért benne is vannak rossz előérzetek a fiúval kapcsolatban, félti lányát a csalódástól. Személyiségéből és odaadásából kifolyólag Verának mindenkinél fontosabb.¹³ Az anyjába vetett bizalma annyira erős, hogy minden szavát elhiszi, fel sem merül benne a kétely, hogy bármikor hazudna neki.

Vera az apjához is szorosan kötődik, azonban fél tőle. Sokszor ráveszi magát, hogy a múltjuk felől érdeklődjön, viszont a többszöri elutasítás lelombozza kíváncsiságát. A titkok feltárásához szüksége van az apának egy olyan eseményre, történésre, amely megtörné a családi idillt, hacsak nem szembesíti Verát az igazsággal. Felméri a helyzetet, és csak annyit árul el a teljes valóságból, amennyi éppen szükséges. Múltja minden alkalommal büntudatot kelt benne,

⁹ „(...) a mama most nem firtat semmit, ehelyett átöleli és magához húzza, meleg és boldog érzés, meg furcsa is. A mama valamiért mindig tudja, mit kell csinálni.” – a könyv 18. oldala

¹⁰ „Minden más esetben - nem tudott felidézni olyat, hogy ne így lett volna - elmondta volna ezt a mamának.”

¹¹ „A mama ettől a mondattól elsápad, fűjtatni kezd (...) minden mondat szünetében korholóan Verára néz”

¹² „(...) Vera megsajnálja, a mama közbeszól, hogy Vera vegyen még kekszet, erre a papa elhallgat, és dühösen fűjtatni kezd ” – a könyv 100. oldala

¹³ „(...) Józeff ebben a pillanatban, mindenkinél fontosabb, talán a mamánál nem, de még a papánál is (...)” – a könyv 128. oldala

megbánja elkövetett rossz döntéseit. Vera nagyon szeret apjával időt tölteni, apja hivatásából adódóan, csupán kedvtelésből, gyufaszálakból hidacsákat építenek.

Míg Vera anyjával eleinte mindent megoszt, majd csak később titkolózik, addig apja előtt a cselekmény kezdetétől titkai vannak.¹⁴ A titoktartás az egész családjukat felöleli¹⁵. A szülők összességében őszinték egymással, csupán apró titkaik vannak, amelyek a figyelmességükből adódnak. Ezek a kegyes hazugságok a másik fél szeretetéből, tiszteletéből adódnak; ne kelljen több gonddal küszködni.

3. Vera nagy szerelme

Vera életébe változás lépett, amikor Béla bácsi születésnapjára ünnepségén találkozott a lengyel származású József Lehookival. József apja hegedűművészként dolgozik a színházban, ahol Sári édesanyja is. Sárinak is tetszett a fiú, zavarta, hogy József leginkább Verával foglalkozik. Verában kételyek támadtak az érzelmek valódiságában, nem érzi helyesnek a gondolatokat, amiket József ébresztett benne.

Az iskola kezdetével József viselkedése megosztóvá válik. Verekedik, a higiénija, általános ápoltsága visszataszító, a szülők nem szívesen engedik a közelébe gyermekeiket. Sári ennek ellenére is affektál¹⁶, szeretné elnyerni a fiú figyelmét, sikertelenül. A múzeumlátogatás napján Verát baleset éri, József segíti ki a gödörből, amelyikbe a lány belecsúszott. Verában ekkor elindul egy folyamat, amely megalapozza a József iránti vonzalmát. Vera egy nap nem megy iskolába, amiért a fiú aggódva felkeresi Verát otthon és előzőleg felkészülve elviszi a lány aznapi leckéjét. A szülők ekkor tudják meg Vera lógását, amiről József tereli el a figyelmet a beszédével, amiben arról magyarázkodik, hogy miért ő hozta a leckéket. Az apának imponált a védőbeszéd, a szülők haragja enyhült. Az iskolában Vera igazgatói figyelmeztetést kap, romlik iskolai magaviselete. A diákoktól József védi meg, vele nem mer senki ellenkezni. Külső megfigyelőktől visszajelzésekkel szembesül Vera, akik nem támogatják a lengyel fiúval

¹⁴ „Használt volt a cipő és a ruhák is, Éva néni, a mama kolléganője adta ingyen, de így sem szabad elmondani a papának, mert a mamának egyszer hosszúznia kellett érte Éva néni helyett, és a papa veszekedne vele, ha ez kiderülne”

¹⁵ „(...) úgy érzi valamiből kihagyták, a szüleinek titkai vannak”

¹⁶ „(...) egyedül akkor történik valami, ha József elkap valakit (...) olyankor a lányok sikítanak, Sári sikít a leghangosabban ” – a könyv 64. oldala

létrejött kapcsolatát. Ezt a szerelemtől elvakultan¹⁷ nem veszi figyelembe, harcol az idilli állapotért, ami még nem az ő korosztályának való.¹⁸ Vera annyira beleéli magát ebbe a szerepbe, annyira nagyra tartja az érzéseit Józef iránt, hogy a fontossági sorrendjében az apja elé helyezi, ami ellentmond az átlagos gyermeki felfogásnak.¹⁹ A lány tisztában van a Lehocki család anyagi helyzetével, anyját sokszor kéri, hadd vihessen ennivalót a fiúnak. Örömmel tölti el a gondoskodás lehetősége, bármit feláldozna a fiúért, még a barátságát is Sárival. A két lány között konfliktus alakul ki, Vera megtalálja Sári fotóalbumát, amelyben kézzel készített rajzok, összeragasztott képek illusztrálják Sári nagy álmát. Sári gyermeki önfeledtséggel gondolja, hogy ez mind lehetséges lehet az esküvője a fiúval. Verában feltör a féltékenység, a ragaszkodás és a birtokvágy, amelyek rosszindulatú tettekhez vezetnek.

A fellángoló érzések ellenére Verának csalódnia kell szerelmében, hiszen Lehockiék elköltöznek Szegedről. Józef lehetőséget sem adva a búcsúzásra, hátra sem nézve hagyta el Verát. A lány megtörik, letargikus állapotba kerül. Folyamatos csalódásokkal találja szemben magát, amiben Józef jellemvonásai sem segítik. Vera a fiú hatására érzelmileg fejlődik, helytelen viselkedés átragad Verára. Az addigi eminens tanulóbból renitens tanuló válik.²⁰

Józef elhitette Verával, hogy ő más, ő igazat mond neki, de a cselekmény végére kiderül, ez nem teljesen igaz. A fiú kegyes hazugságokkal könnyíti meg magának a magyarázkodásokat, sőt még a múltjáról való kérdéseket.

4. Késő gyermekkor és korai kamaszodás

Vera jellemfejlődéséhez nagyban hozzájárul az akceleráció²¹ és a gyermeki lét keveredése. A cselekmény során végigkövethetjük kedvelt főszereplőnk változását. Apja előleges felkészítésével elsajátítja a bemutatkozás színjátékát. Verát anyja figyelmezteti a türelem fontosságára, nem ehet a friss süteményből, csupán a felnőttek után. Vera gyermeki énje lázad

¹⁷ „Ha ilyenek vannak a világon, akkor mesés szép dolog élni.” – a könyv 121. oldala

¹⁸ „» ez még korai «, és hogy » akkor sem lehet felrúgni minden szabályt. «” – a könyv 109. oldala

¹⁹ „(...) Józef ebben a pillanatban, mindenkinél fontosabb, talán a mamánál nem, de még a papánál is (...)” – a könyv 128. oldala

²⁰ „Tátrai Vera, kitűnő tanuló, a tavalyi év kitüntettetje, » jó tanuló, jó sportoló «, az egész alsó tagozatból elsőként szóbeli osztályfőnöki figyelmeztetést kap” – a könyv 89. oldala

²¹ akceleráció – fizikai értelemben: ‘gyorsulás’; tágabban: ‘a fiatalok testi és lelki érésének, fejlődésének felgyorsult üteme, amely az utóbbi évtizedekben, és főleg városi környezetben tapasztalható.’ (Magyar etimológiai szótár)

a korlátok ellen, igazságtalanságnak véli, hogy amíg őt visszatartják a desszerttől, a felnőtteket nem fogja vissza semmi.²²

A fejlődés következő mérföldköve, Vera a szerelem érzésével való találkozása. Elkezd különbséget tenni lány és fiú között. Nem játszhatnak közösen, hiszen annak már más értelme van a korosztályukban. Felütnék a fejüket gúnyos megjegyzések a szerelemről, amelyek kínosan érintenék az illetőket. Vera ennek érdekében próbálja mások elől elrejteni érzéseit, nem megy oda Józefhez, ha más fiúk is jelen vannak.²³ Verát idővel elkezdi érdekelni az anyaság gondolata, ami elég korai egy ilyen fiatal kislánynak. Anyját kérdezi róla, de az nem is válaszolva a kérdésre, evésre inti a gyermeket.

A gondolkodásmódja is nagyban változik, sokkal nagyobb rálátása van bizonyos élethelyzetekre. Felnőttesen reagál le különböző felmerülő problémákat, a megoldásai is nagyrészt érettnak bizonyulnak. A megfigyelő képessége is átalakul, sokkal részletgazdagabb az, amit lát a világból, és meglehetősen lényeglátóvá válik, hiszen a dolgokat nemcsak saját valójukban észleli, hanem a háttérinformációk is szembe tűnnek neki. A belső hangja minden észlelt ingert és benyomást igyekszik minél pontosabban vázolni, és azt feldolgozni. Így minden kialakult szituációról egy átfogóbb képet sikerül kapnia. Ez segít a különböző, egymáshoz látszólag nem kapcsolódó szálak összefüggéseinek felderítésében, és így a titkok, hazugságok leleplezésének megkönnyítésében. Ezzel szemben viszont vannak kevésbé érett, gyerekes megnyilvánulásai, gondolatmenetei, ami abszolút ellentéte a felnövekedésének. Néhol fellelhető a lány infantilizmusa, óvodás szintű viselkedése, ami nem vetít rá jó fényt.

A lány akcelerációjának és infantilizmusának váltakozása nem rendszerbe fogható, hiszen hol az egyik, hol a másik jelentkezik. Hullámvasút-szerűen ingadozik, hogy a korosztályánál visszamaradottabb gondolatok, kérdések, viselkedésformák jellemzik, vagy éppen korosztályát meghaladó szellemi képességű, megfontoltságú, okos, érett, bölcs kislány képe rajzolódik ki a személyében.

²² „A friss süteményből alig, a mama megfogja a vállát, hogy nem illik odarohannia a tepséhez, de a felnőtteknek senki sem fogja meg a vállát.” – a könyv 16. oldala

²³ „Vera már az első szünetben oda szeretne menni Józefhez, de a nagyfiúk körbeveszik. Nem tudni, miről beszélnek, mert ilyenkor a lányok nem mehetnek a közelükbe” - a könyv 40. oldala

III. Szülők jelleme

1. Családtörténet

A regényben egy bonyolult felépítésű családot ismerhetünk meg. Az érzelmek labirintusába keveredve, Vera szemszögéből ismerhetjük meg a család féltve őrzött titkait. A kapcsolatokat megfigyelve találunk örökbefogadást, fogadott testvércapcsolatot és akár tragédiát is.

Tátrai Gábor még kisgyerek volt, amikor vérszerinti szülei örökbe adták Márta mamáéknak. Béla bácsival esélyt kaptak testvérként nevelkedni, lehetőségük szerint mindent megkaptak nevelőszüleiktől. Egy rosszul megfogalmazott mondat miatt Gábor szeretete a szülők iránt gyűlöletté változott. Megszakították a kapcsolatot egymással, Tátrai Gábor elszigetelte magát tőlük.

Juli, Vera nevelőanyja, Szirmabesenyőről származik. A cselekményben megemlítődnek Oravecz nagyiék, Vera anyai nagyszülei. A nagyszülők többször küldenek csomagot a családnak, akik viszonzásképpen lehetőségükhöz mérten próbálják minél többször meglátogatni az időseket.

Tátrai Gábor Julival való házasságából megfogant egy lány gyermek, viszont komplikációk következtében elvetél. Félnek a másodszori kudartól, ezért a biztosabb utat választják. Örökbefogadnak egy kislányt, Verát, a regény főszereplőjét. Vera a regény elején még nem tud származásáról, abban a tudatban él, hogy ő is ugyanolyan családban él, mint más gyermekek. Idővel rájön az igazságra, szülei hazudtak neki, aminek súlya alatt megtörik.

Gábor történetével párhuzamosan egy másik történet szál bontakozik ki. Béla bácsi felesége Sára néni, egy színészdinasztiából származó, sikeres nő. Nem ismer félelmet, kitart a véleménye mellett. Lányát is erre neveli, aki édesanyja kedvében szeretne járni, ezért folyamatosan affektál. Nem adja őszintén érzéseit, ahogyan anyja sem teszi. Sára néni nem táplál őszinte érzéseket férje felé, mindig újabb és újabb kalandok után kutat. Ezt még édesanyjától tanulta el, aki még azt sem tudta és nem is érdekelte, hogy kitől van a lánya.

A cselekmény során a két lány rivalizálásba bonyolódik, amely a szülők közti kapcsolatban is érződik. A cselekmény során feltárják a titkokat és testvéri szeretettel kezdenek el viszonyulni egymáshoz.

A regény utolsó jeleneteiben egy egészséges családmoddlt ismerhetünk meg, ahol a problémákat a család egymás segítségével oldja meg.

2. Tátrai Gábor alkoholizmusa

Vera apjának szenvedélyét már az első oldalak olvasásakor megismerjük. Béla bácsi születésnapjén annyi alkoholt fogyasztanak, hogy már a saját lábaikon nem tudtak megállni. Együtt fordulnak le még a fotelből is, de az éneklés akkor sem szakad meg.

Az apa rendszeresen, nem naponta, csupán alkalmanként nyúl alkoholhoz. Ilyenkor belső érzéseivel, gondjaival néz szembe, ezek váltják ki belőle a kényszert, ami ivásra buzdítja őt. A cselekmény során megfigyelhető, hogy otthon a felesége jelenlétében visszafogottabb, még csak nem is káromkodik. Azonban ha a feleség nincs jelen, előtörnek a nem tudatos elszólások, és pótcselekvésként használja italozást.

Az apa alkohol fogyasztásának mértéke egyenesen arányos az előtte álló akadály nehézségével, ez a cselekmény történéseivel egyre csak nő. Vera folyamatos kérdezősködése egyre inkább igényli a válaszokat, mégis harcol a kérdések ellen még nagyobb dilemma elé állítva önmagát.

3. Sári szülei

A regény Sári szemszögét nem mutatja, csupán a Veráét, ezért nem tudjuk, csak sejtethjük a bosszúálló magatartás hátterét. A Gervai családban bizalmi problémák vannak a szülők között, ami rávetül a kislány magatartására is. Érzelmi támogatás helyett anyagi javakkal látják el a lányt, ezáltal a gondolkodása eltér más gyerekektől, úgy hiszi, bármit megtehet, amit csak szeretne. A szülei gondoskodnak róla, hogy mindene meglegyen, viszont néha már túlzásba is viszik a gyermek kényeztetését²⁴. Az érzelmi fejlődést elhanyagolva, a szülők hivatali elhelyezkedésük mutogatására használják gyermeküket.

Elvárják lányuktól a példastatuáló viselkedést, szükség esetén még a színjátékokat is. A szülők kényszerítik bele ebbe a szerepbe, Sárinak nincs más szakmai lehetősége, csupán a színészkedés. Anyai ágon visszamenőleg minden nő a színjátszásban aratott sikereket. A

²⁴ „(...) nekik nincsen valutájuk, ami nemcsak bosszantó volt, hiszen Sáriéknak valahonnét mégiscsak van, de érthetetlen is (...)” – a könyv 10. oldala

családi védjegy folytatása érdekében Sári kiskorától részt vesz színdarabokban, ezzel taposva ki az útját. Sára néni családjában az anya lánya kapcsolat révén az anyák egyedi, sajátos többlettudásukkal készítik fel lányukat a család ellen irányuló negatív megjegyzésekkel szemben. Örökölt sorsként jelenik meg a családban a megcsalásra való hajlam. Sári anyai nagymamája nem tudja, és nem akarja tudni, kitől van Sára néni, de még csak nem is érdekli a valóság.

Béla bácsi már a cselekmény kezdetétől gyanakodik felesége csalfaságára, szövetségesének kéri fogadott testvérét, Gábort, hogy amikor lehetősége van, figyeljen Sára viselkedésére. A Téli ünnepségen is megbízza ezzel a tisztséggel, viszont Gábor kudarcot vall, Sári édesanyja eltűnik egy időre, felkeresi Lehocki Jakubot. Vera hívja fel Béla bácsi figyelmét Sára kissé kócos frizurájára, ami nem megszokott a nőtől. Féktelen haragra gerjed, eleinte Gáboron vezeti le, majd végül elhatározza, megleckézteti a Lehockikat. Gábor ebben támogatja, sejthető, hogy ennek következménye Lehocki Jakub eltanácsolása a színházról, és Lehockiék hirtelen költözése.

IV. Beavatástörténet

Vera beavatástörténetét van Gennep modelljére alapoztuk. Három fő szempontot vonultattunk fel, amelyek által könnyedén lekövethető a lány fejlődéstörténete. Vizsgáltuk a főhősnő magatartását, tulajdonságait, védjegyeit, érzelmi intelligenciáját a beavatás előtt, a próbatételek alatt, végül pedig a beavatás utáni állapotban, a visszailleszkedés folyamatában.

A beavatás előtt Vera tudása korlátozott úgy a világról, mint a saját családi életéről alkotott képét tekintve. Jellemzi őt a gyermeki naivitás, ártatlanság, szabálykövető, példamutató magatartás, utóbbi főként az iskolai életében. Ezen kívül attribútuma az önfeledt boldogság és széles baráti kör. Mindene megvan, szerető, őszintének hitt család, legjobbnak gondolt barát, paradicsomi, permanensnek tűnő életstádium. Az édeni nyugalmat azonban megtörik a cselekményszervezés által Vera elé gördített kizökkentő tényezők.

A főszereplőt feladat elé állító próbatételek egyik legfontosabb eleme a szerelem beköszöntése Vera életébe. József személyén keresztül ez a negyedik lány olyan érzéseket tapasztal meg, amelyeket még sohasem volt alkalma. Idegen, szokatlan neki az új helyzet, és ez még csak az első nagy lépcsőfok az ő életében. Ami ezt követi, sokkal nagyobb alakító, formáló hatással van a lányra. A saját családja féltve őrzött titkai lassan felsejlenek, és ennek

van a legnegatívabb hatása a lány fizikai és lelki állapotára. Ahogy egyre több hazugságot leplez le, egyre mélyebbre fojtja traumáit, egyre inkább beleégnek az elfojtás bélyegei a lelkébe. Ahogy a felnőttek világa teljesebb valójában mutatkozik meg előtte, úgy folyamatos épül le érzelmileg a nyomásnak kitett kislány. Eközben Sárival is megromlik a kapcsolata, elválaszthatatlan barátnőkből riválisokká lesznek. Ez is rosszul érinti őt, ugyanakkor elősegíti a nézőpontváltozását és érzelmi fejlődését. Megtanulja kezelni a nagyon erős kötődésektől való függetlenséget.

A legmegrázóbb próbatétele talán az örökbefogadással való szembenézés. Az addig óvó, biztonságot jelentő család képe kissé romlik, ennek helyét átveszi a bizalmatlanság, az aggodalom, a félelem a kitaszítottságtól és a veszteségélménytől. Ez Verában még erősebb ragaszkodást eredményez a szülei iránt.

V. Narráció

A regény narrációja összetett, precízen megszerkesztett szöveg. A narrátor közeli (korlátozott) egyes szám harmadik nézőpontból meséli el a történetet, ugyanakkor a főszereplő szemszögéből ismerhetjük meg az eseményeket, a többi szereplő karaktervonásait. Ez azért fontos, mert ezáltal a narrátor csökkentett tudású, míg az olvasó többlettudással rendelkezik. Az elbeszélő már majdhogynem összeolvad Verával, ezáltal az olvasóban az az érzet alakul ki, hogy Vera nézőpontjából olvasta a történetet, vagyis egyes szám elsőre emlékszik. A narrátor csak annyit közöl, amennyit Vera érzékel, felfog. Mindezt azzal a céllal, hogy kiderüljön belőle a főszereplő és az összes többi szereplő jellemvonása is. A mellék- és epizódszereplők karakterei azonban csak Vera szemszögéből vannak bemutatva, így azok leírása szubjektív. Ez a fajta szubjektivitás abban is megnyilvánul, hogy Vera karaktere az olvasóban szimpátiát kelt a leíró eszközei által, ezt pedig értékítélet nélkül éri el. Az olvasói többlettudás fenntartja a regény krimiszerű feszültségét, ugyanakkor a narrátor csökkentett tudása által a bonyodalom fokozatosan bontakozik ki. A narrátor él a kettős megfigyelés eszközével, ugyanis figyeli Vera minden lépését, érzését, gondolatát, míg Vera szintén megfigyelő magatartást tanúsít a többi szereplővel szemben.

A regény folyamán Vera szemével látjuk a cselekmény helyszíneit. Korából adódóan városismerete korlátozott. Ismétlődő útvonalakon járt szüleivel is, ezért amikor egyedül kell hazamennie, az emlékeiben fennmaradt utcatáblákat, ismerős épületeket követve tájékozódik. A történet során a főszereplő szemszögéből ismerjük meg Szeged városának kinézetét,

felépítését a rendszerváltás előtti hangulatokban. A kutatásunk során összehasonlítottuk a regényben megjelenő és a jelenben létező Szeged látképét. Felfedeztünk azonos helyszíneket, amelyeket Vera leírásából könnyen kikövetkeztettünk, megtaláltunk, ugyanakkor volt néhány, amelyet hosszas keresés után is csak sejteni tudtunk, hogy merre lehetnek. Ennek magyarázata, hogy a regény fikció, amely csupán hasonlít a valósághoz. Elképzelhető, abban az időszakban élehetett egy Verával egykorú lány, aki hasonló megpróbáltatásokon ment keresztül, viszont nem állíthatunk biztosat. A fikció megőrzése érdekében az író kénytelen volt elhomályosítani részleteket, vagy akár fiktív helyszínekkel pótolni azokat. A könyv utolsó oldalain található egy üzenet az írótól, amely megcáfol minden a valóság és a cselekmény közti akaratlagos egyezést: „A regény kitalált történet, figurái is fiktívek, bármilyen egyezés a valósággal, az 1980-as Szegeddel csak a véletlen játéka.”

A nyelvezetet tekintve könnyed, kellemes szóhasználat jellemzi. Ezt felhasználva a narrátor a valóság és a gondolkodás közti elmosódott határokat épít a cselekménybe. Legkiemelkedőbb mozzanata Vera lázálma. Ugyanakkor az elmosódás mellett játszik az idő gyorsaságával. Mikor Vera megtudja az igazságot szüleiről, lelassul, mintha meg is állt volna. Verának sokszor van olyan érzése, mintha víz alatt lenne, bedugul a füle, nem hallja a környezetét.²⁵

VI. Korrajz

A cselekmény az 1980-as években, Szegeden játszódik. A kor két fontos, szélsőséges megnyilvánulás témáját jeleníti meg a regény.

Elsősorban az 1956-tal megkezdődő Kádár-korszakot²⁶ öleli fel. Kádár János a Magyar Szocialista Munkáspárt első titkára és főtitkára volt, majd később a Minisztertanács elnöke Lett. A Kádár-korszak két időszakra osztható, amelyek közül a másodikban játszódik a regény. Ezt a korszakot nevezik még „gulyáskommunizmusnak” is, hiszen a Kádár János által vezetett szocializmus liberális a többi szocialista-kommunista rendszerekhez képest (például a ceaușescu-korszak Romániában). Erre AZ időszakra jellemző volt a cenzúra által hagyott kis rések, amelyek által a szellemi-kulturális élet liberalizálása megmaradhatott.

²⁵ „Olyan, mintha nem hallana úgy, mint azelőtt. Nincs kedve beszélni sem, saját hangja is távolról jön.() Mintha víz alatt lenne. És a mozgása is olyan, mintha húzna valami a tagjait, súlyok lógnának a kezén, a lábán. Távoli, tompa minden.”

²⁶ https://mnl.gov.hu/mnl/pml/a_kadar_korszak

A regény magában hordozza ennek a korszaknak a jegyeit. Megjelennek olyan munkalehetőségek, mint a színészet, a szimfonikus zenekar tagjai. A Kádár-korszakban fellendül a gazdaság, fejlődik az úthálózat, panelházak, lakóépületek épülnek fel, ugyanakkor a Skála és Sugár áruházak is működésbe lendülnek. A bevásárlóközpontok megjelenésével egyidejűleg elkezdődik a nagy mennyiségű ruhák gyártása. Vera édesanyja a Napsugár áruházban kap állást, ahol Vera nagy csodálattal nézi a ruhakínálatot.

A második jellemzője a korszaknak az antiszemita hangulat, amely a holokauszt hatására maradt fenn. A sztálini gondolkodásmódban is jelen voltak antiszemita jellemvonások, amelyek meghatározták a kommunista országok közhangulatát. Például a lengyelországi zsidók, akik beszorultak két antiszemita vezető, Hitler és Sztálin, országai közé.

A regényben megjelenik az apa személye, akinek vélhetően zsidó származása van.²⁷ Örökbefogadott gyermekként nőtt fel, Márta mama és Ignác tata nevelésében, akik megmentették az életét. Az író a valóságban megtörtént gyermekmentések példájából ihletődhetett: a holokauszt végéhez közeledve az üldözés egyre erőteljesebbé vált, már nem csak a zsidókat, hanem a zsidó gyökeret akarták kiirtani. Ebben az időszakban próbálták menteni a gyermekeket, amelynek egyik módszere az örökbeadás volt. A zsidó családból származó gyerekeket rendszerint más vallású családoknak adták.^{28 29}

Az apában az örökbefogadás miatt keletkezik a visszahúzódás jelensége. Nem érzi saját szüleinek Márta mamáékat, viszont Béla bácsival testvéri viszonyt alakít ki. Julival, Vera anyjával, való házasságának következtében újra szembesül az örökbefogadással. Juli elvetél közös gyermekükkel, ezért úgy döntenek, örökbefogadnak egy gyermeket. Vera és nevelőanyja jól kijönnek egymással, ugyanakkor mintha kizárnák az apát a családból. A nevelőapa háttérbe szorul, ha mindkét női szereplő jelen van.

A cselekménysorozat részleteiben hűen tükrözi a korszak sajátos jellemzőit. A regényben nagy szerepe van az akkori szegedi szlengnek, illetve más vidékek szavainak, szó szerkezeteinek. Vera kiskorától fogva beépíti szóhasználatába az anyja születési helyéről, Szirmabesenyőről származó kifejezéseket, amivel a nagyszüleinek és anyjának is örömet okoz. A "mama" és "papa" megszólításokat szintén az ő kedvükért használja, a többi gyerekkel szemben, akik egyszerűen (édes) anyának és (édes)apának szólítják szüleiket. Ezen kívül "a

²⁷ „a papa haragszik a templomba járásért” – a könyv 255. oldala

²⁸ <https://mazsihisz.hu/a-zsidosagrol/tortenelem/holokauszt/holokauszt-1>

²⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=ofpfS3TPr6E>

matricát levonónak, a hegyezőt faragónak, a szotyolát makukának, a kapucnit süsünek, a talicskát furiknak"³⁰ nevezik. Idővel leszokik a kedvenc szaváról, a foncsikról, és helyette egyszerűen copfot mond.

A Tátrai és a Gervai család két anyagi helyzetet mutat be. Gervaiék egy tehetősebb, anyagiasabb családmoddlt mutatnak be, külföldről hozott ruhák, játékok³¹, míg a Tátrai család egy visszafogottabb, szerényebb anyagi hátteret biztosítanak lányuk számára. A kor bemutatásául szolgálnak a cselekményben megjelenő ételek, tárgyak, berendezések. Az '50-es, '60-as években elterjedt televíziók és más elektronikai eszközök még kiszámíthatatlanok voltak a technika alacsony fejlettségi szintjéből eredően. Az iskolákban a menzákon nem volt elvárható a változatos étkezés, és az oktatási rendszer is az 1961-es oktatási törvény alapján zajlott.

Jelmezből

VII. Más könyvek

1. GreCsó Krisztián – Megyek utánad

GreCsó Krisztián Megyek utánad című könyvében egy fiút ismerhetünk meg, akit kisfiú korától elutasítanak, megvetnek. Időközben felnő, és megtanulja kezelni a kényelmetlen helyzeteket.

A két könyv közti hasonlóság a szülők természetében jelenik meg. Mindkét cselekményben egy odaadó, szerető, védelmező anyaképet és egy függőségtől, alkoholizmustól szenvedő apaképet ismerünk meg. GreCsó Krisztián egyik interjújában különös figuraként jellemezte apját. Az édesapja halála után kibékülés, megnyugvás jellemezte kapcsolatukat. Ez az érzet megjelenik a Megyek utánad című műben is.

³⁰ A könyv 227. oldala

³¹ „(...)Sárinak egy sereg csodája van, hosszú lábú, öltöztethető sírós babák, és egy etető is, meg legó, ami izgalmas dolog, Vera azt szerette és irigyelte a legjobban, mert a legóból bármit lehet építeni, hidakat is, mint a papa, és Sárinak több nagy dobozzal vett a dollárboltból az apukája, mert legót csak ott lehet kapni (...)” – a könyv 10. oldala

2. Dragomán György – Fehér király

Dragomán György Fehér király és GreCsó Krisztián Vera című regénye közti hasonlóság korrajzban van. Mindkét történetben fontos szerepet játszik a titkolózás, kényes témák elkerülése a beszélgetések során, ezzel védve meg magukat. A történetekben megjelenik a zsidóüldözés. A Fehér király című műben ez erőteljesebb, az apát politikai bűnei miatt elviszik munkatáborba, míg a Vera című regényben csupán a társadalmi kritika elől menekül a család.

3. GreCsó Krisztián – Jelmezbál

GreCsó Krisztián 2016-ban publikálta Jelmezbál című könyvét, amelynek Ahol a lélek fejezetében megismerünk egy önképzavaros nőt. Szüleit nem ismerjük, magánéletéből is csupán annyit, hogy csaláson kapta a férjét, majd elvált tőle. A jelenetben az akkori párjával is szakít, azzal az indokkal, „megunta a barátkozást”.

Liza jellemvonásaiban nagyon hasonlít a szerző 2019-ben megjelent Vera című regényének főhősnőjére. Az író interjúiban megmagyarázta a két szöveg közti hasonlóságokat. Előre a Jelmezbál című könyve jelent meg, amelynek Ahol a lélek fejezete nagyon megtetszett az olvasóknak. Kíváncsiak voltak a történet előzményeire, és ennek hatására megírta Vera történetét. Bár a szereplők különböznek, az ikonikus gödör motívum megjelenik mindkét cselekményben.

Liza személyében tehát Vera jövőjét ismerhetjük meg. A felnőtt karakter pszichológiai és fizikai betegségeiben szenved, amelyek a gyerekkorára vezethetők vissza. A fejezetben megtudjuk, hogy rákban szenved, önképzavara van. Sok nehézséggel találta szemben magát a párkapcsolatok terén. Kezdve Andrással, vagyis Józeffal, hiszen sejthető, ugyanarról a személyről van szó, csak más neve van a két szövegben. A fiú annyira mély sebeket hagyott hátra a lányban, amelyek az egész további életére kihatnak. Idővel Liza férjhez megy, viszont az megcsalja őt, újabb sebet ejtve Liza szívében. A következő férfi, akit megismerünk a partnerei közül, Gábor a legújabb barátja, akivel már a kapcsolatuk elején szakít. Észrevehető a lány bizalmatlansága a férfiak felé. A féltelme még gyerekkorára vezethető vissza. A Vera-történetből megtudjuk, hogy az apa belső harcait alkoholizmusba és agresszióba fojtja. Ha nem is a lánynak irányul, de az abúzus a lányon fejt ki hatását.

Dr. Máté Gábor tudományos kísérleteivel kutatta a fizikai tünetek és az érzések, stressz közti kapcsolatot. A kísérletek során rájöttek, hogy „a dohányzás önmagában nem elegendő a tüdőrák kialakulásához: az érzelmi elfojtás valamilyen módon felerősíti a dohányzás

szervezetre gyakorolt káros hatását.”³² Dr. Máté Gábor megállapításait figyelembe véve megtudhatjuk Liza betegségének valószínű okát. A lány saját érzéseit elfojtja magában, érzi, elbetegítik őt.³³ Kívülről boldognak felszabadultnak tűnik, de belül mindvégig komor marad.³⁴

A cselekmény végén az érzései felerősödnek, nem tud mit kezdeni velük. Nem akar tükörbe nézni, még saját magától is elfordul. Az interneten rátalál egy idézetre a Tórából, egy hagyományra, miszerint a lélek a vérben lakik. Ez segít neki továbblépni az újabb akadályon.

³² Dr. Máté Gábor: A test lázadása - Hetedik fejezet: Stressz, hormonok, elfojtás és rák

³³ „Megbetegítik a ki nem mondott szavak”- Jelmezbál – Ahol a lélek fejezet

³⁴ „A kolléganőivel egyszerre lépnek be a dermesztő vízszugár alá, szinte éget, kacagva sikítanak, de Liza belülről mindig komoly” – Jelmezbál – Ahol a lélek fejezet

VIII. Irodalomjegyzék

Greco Krisztián – Vera – Magvető, Budapest (2019)

Greco Krisztián – Jelmezbál. Egy családregény mozaikjai – Ahol a lélek – Magvető, Budapest (2016)

Orvos-Tóth Noémi – Örökölt sors – Családi sebek és a gyógyulás útjai – Kulcslyuk Kiadó, Budapest (2018)

Orvos-Tóth Noémi – Szabad akarat – Jelenkor Kiadó, Budapest (2021)

Dr. Máté Gábor – A test lázadása – Ismerd meg a stresszbetegségeket – Open Books (2021)
„Elengedem a kudarcot” – Magyar Narancs (2019):

<https://magyarnarancs.hu/konyv/elengedtem-a-kudarcot-117845>

„Vera a sajátom” – interjú Greco Krisztiánnal – We Love Budapest (2019):

<https://welovebudapest.com/cikk/2019/6/21/vera-a-sajatom-interju-greco-krisztiannal>

Szomorú-izgulás - Greco Krisztián Vera című regényéről – Népszava (2019):

https://nepszava.hu/3029710_szomoru-izgulas-greco-krisztian-vera-cimu-regenyrol

Kedves házugságok hálózata (Greco Krisztián: Vera) – ESŐ Irodalmi Lap (2019):

<https://www.esolap.hu/archive/87/2185.html>

DTK: Elviszlek magammal – Greco Krisztián:

<https://www.youtube.com/watch?v=fISFFeJPuXA>